23

PROBLEMATA MEDICA VARIA:

QUÆ SOLENNIS EXERCITII GRATIA

In alma Argentoratenſium Univerſitate proponit

MELCHIOR SEBIZIUS,
MEDICINAE DOCTOR AC PROfeſſor, Comes Palatinus Cæſareus, Reipubl. Archiater, & Capituli Thomani Præpoſitus:

RESPONDENTE,

URBANO FERDINANDO GUDENO,
Heiligenſtadiano Eichsfeldiaco.

Ad Diem 24. *Menſ. Septemb.*

ARGENTORATI
Typis EBERHARDI WELPERI,
M. DC. LXII.

VIRO

Nobili, Ampliſſimo & Experientiſſimo

DOMINO

JOANNI RAPPIO,

Medicinæ Doctori, excellentiſſimo.

Eminentiſſimi ac Reverendiſſimi Principis ac Domini,

DOMINI

JOANNIS PHILIPPI,

SACRAE SEDIS MOGUNTINAE ARCHIEPISCOPI, SACRI ROMANI IMPERII per Germaniam Archicancellarii, Principis Electoris, nec non Herbipolenſis Epiſcopi, Franciæ Orientalis Ducis

ARCHIATRO Practico feliciſſimo

Dn. Mecœnati, Fautori & Patrono ſuo

Debitæ obſervantiæ ergo diſputationem hanc medicam humillimè dedicat

Cliens ejus ac Servus addictiſſimus

Urbanus Ferdinandus Gudenus.

PROBLEMA I.

QUæ cauſa, quòd homo frequenter admodùm catarrho corripiatur? *Cauſa eſt cerebri ſitus, temperamentum, amplitudo, & infirmitas. Adhæc ciborum varietas, & ingluvies,* Situm *enim* eſt *cerebrum in capite, loco altiſsimo, quo fit, ut inferiorum partium vapores, flatus & halitus, qui ob levitatem ſurſum feruntur, facilè excipiat, & in aquas reſolvat.* Temperamento eſt frigido & humido, *quod multum ſeri & phlegmatis generare ſolet, catarrhi materiam.* Unde *ab* Hippocrate *metropolis, & quaſi primaria ſedes frigidi & glutinoſi libro de carnibus appellatur.* Moles illius eſt ampliſſima, *ita ut magnitudine cerebri homo omnia ſuperet animalia. Itaq; neceſſe eſt, ut multo quoque egeat alimento: ex quo poſteà ob temperamenti frigiditatem copioſum ſuccreſcit excrementum, quod expultrix facultas ad varias corporis partes, quæ capiti ſunt ſubjectæ, ablegare ſolet: præcipuè autem, ut idem* Hippocrates lib. de glandulis *docet, ad oculos, aures, nares, ſpinæ medullam, palatum, aſperam arteriam, gulam, indeque partim ad ventriculum, partim verò ad pulmones & pectus.* Cerebrum, *ſi cum viſceribus calidis conferatur,* multò illis eſt debilius, *quò fit, ut aliena quæ ſunt, & ab infernis ad ſe miſſa, facilè admittat. Debilius eſſe, probant illius frigiditas, humiditas, mollities, & laxitas. Eſt tamen*

men in alijs magis, in alijs minùs tale. Unde & alij frequentiùs, rariùs alij catarrho corripiuntur. Hanc illius debilitatem auget idem ſitus, *quoniam varijs eſt caloris, frigoris, & humiditatis aëris ambientis, pluviarum, ventorum, nivium, & ictuum injurijs expoſitum: eóque magis, quoniam etiam frigidis eſt circumdatum partibus, meningibus & calvaria, quæ oſſea: & quia ipſum quoque illius continens, caput, nudatum eſt, vel ſaltem non ita benè, ut alia membra, tectum. Nihil autem magis catarrho occaſionem præbet,* quàm crapula & temulentia, voracitas *item, & eſus ciborum frigidorum, humidorum, & flatuoſorum, vita ſedentaria & otioſa, ſomnus à cibo ſtatim captus, aut aliâs longior, quàm eſſe deberet, ſuppreſſio conſuetarum vacuationum, aſſidua literarum ſtudia, in concubiam uſque noctem extenſa, diuturnus mæror & luctus, nec non & vigiliæ aſſiduæ. Hæ enim cauſæ cerebrum valdè debilitant, quod poſtmodùm malè concoquit, multasque ſuperfluitates coacervat, quas retinere nequit. Ideóque neceſſe eſt, ut gravatum tandem illas excutiat.*

II.

Quo anni tempore, qua aëris κατάστασει, qua ætate, quo corporis habitu & temperamento catarrhi ſint frequentiores? *Ex* Hippocratis aphoriſmo 23. ſect. 3. *conſtat, catarrhos hyeme maximè graſſari: id quod ex effectis probari poteſt. Ait enim, fieri eo anni tempore gravedines, ſive coryzas, raucedines, tuſſes, pectoris, laterum & lumborum dolores, apoplexias, qui affectus ſoboles ſunt frigidorum humorum à frigiditate hyemis ortum ducentes.* Κατάστασιν aëris quod attinet, *ex ejusdem* Hippocratis aphor. 4. 16. & 17. ſect. 3. *manifeſtum eſt, catarrhos fieri maximè conſtitutione aëris auſtrina, pluvioſa, & aquilonari. Auſtrina enim & pluvioſa generatur.*

ratur catarrhorum materia: acquilonari verò cauſa efficiens. Frigidus enim ventus eſt aquilonaris, ipſumq; caput & contentum in illo cerebrum, quod illi penè nudum eſt obvium, refrigerat, & ob id aquoſos, ſeroſos, phlegmaticoſque humores producit. Sunt inſuper affectus penè omnes, quos Hippocrat. *allegatis in aphoriſmis recenſet, rheumatici.* Quo corporis habitu, quove temperamento *catarrhi graſſentur, ex modò dictis liquet; nimirùm temperamento calido & humido, aut frigido & humido. In utroque enim materialis & efficiens catarrhi cauſa ſe offert.*

III.

Quæ ætates præ cæteris catarrhos patiantur. *Infantilis & ſenilis. Infantilis duas potiſſimùm ob cauſas: cerebri humiditatem, & victus rationem. Cerebrum enim ipſis, ſicut & reliquum corpus, eſt admodùm humidum: quod ex vitæ primordÿs, quibus ſunt vicini, ex mollitie & laxitate membrorum, ex tuſſi, aſthmate, alvi profluvio, & aurium humiditate, colligere licet: qui affectus, ut* ex aphor. 24. 25. & 26. ſect. 3. *patet, ipſis valdè ſunt frequentes. Deinde ob quotidianum lactis & lacticiniorum uſum, quæ halituoſa ſunt, cerebrumque humectant, & ſomnolentos reddunt infantes.* Senilis autem ætas *catarrhoſa eſt propterea, quoniam ob frigiditatem & infirmitatem cerebrum habet aquoſis & phlegmaticis excrementis onuſtum: ut non immeritò* Hippocrates aphor. 31. ſect. 3. *dixerit, ſenibus accidere dyſpnœam, catarrhos cum tuſſi, articulorum dolores, ſcil. rheumaticos, alvi, oculorum, & narium humiditates; viſum obtuſiorem, hebetiorem auditum, & glaucomata: per quæ* Galenus in comm. *non ſolùm organi viſivi ſiccitatem, ſed etiam* ὑποχύματα, *ſuffuſiones, quæ ſunt craſſi humoris in cornea membrana juxta pupillã concretiones, vel affuſiones humo-*

 rum.

rum concreſcentium inter corneam tunicam, & humorem cryſtallinum.

IV.

Utra cerebri facultas ſit fortior & robuſtior, Retentrix, an Expultrix? *Notorium eſt, ineſſe cuilibet parti noſtri corporis ambas facultates, ſicut & duas alias, attractricem & concoctricem: hîc autem in ſpecie quæritur de retentrice, & expultrice cerebri, utra illarum robuſtior ſit atque vegetior? Videtur expultrix. I. quia celerior, promptior, atque expeditior eſt ſua in actione: retentrix autem tardior. II. quia illius actio magis in ſenſum incurrit, & crebrior eſt. Ejicitq; cerebri ſuperfluitates ordinario qnidem modo per nares & os: extraordinario verò per oculos, aures, aliquando etiam, & cumprimis in puerulis, ad cerebri emunctoria, quæ ſunt παρώτιδες, glandulæ pone aures: quos tumores vulgus* die Ohrklam *appellare ſolet.*

V.

An in melancholia ſolum cerebrum, an unà cum cerebro *etiam Cor afficiatur? Manifeſtum eſt, & apud omnes in confeſſo, melancholiam affectum eſſe cerebri, ſicut & maniam, & phrenitidem. Verùm quæritur, an in melancholia, in qua ſemper corrupta & depravata eſt* φαντασία, *quoniam laborantes vel cogitant, vel loquuntur, vel efficiunt abſurda, longéque à ratione & conſilio abhorrentia, eaque omnia cum metu ac mæſtitia, etiam cor laboret? Et videtur ſanè laborare, propter duo iſta animi pathemata, quorum, ut & aliorum, cor ſtatuitur ſedes ac domicilium. Coafficitur autem eò magis, quo naturâ fuerit frigidius. Ipſe enim melancholicus humor, qui melancholiæ cauſa eſt, etiam frigidus eſt. Quibus autem cor contigit frigidum, illi, ait* Galenus *in* μικροτέχνῃ, cap. 30. *timidi ſunt, non audaces, ſegnes etiam atque ignavi.* Ad quæſitum ergo reſpondemus, *cerebrum*

brum in omni melancholia eſſe affectum, ſed interdum ἰδιοπαθητικῶς, per eſſentiam, quando cauſa in ipſo eſt cerebro, inibique genita: interdum verò συμπαθητικῶς, per conſenſum, cùm cauſa quidem in illo ſita eſt, ſed aliunde illi communicata. Communicatur autem vel ab hypochondrijs, & frequenter admodùm à liene: vel à toto, aut majore ſaltem illius parte, vaſis præſertim, per totum corpus diſperſis, in quibus cauſa melancholiæ latet. Ipſa verò animi παθήματα, timor & mæſtitia, in corde ſita ſunt, profecta ab humore melancholico, qui timidos mæſtosq; reddit homines.

VI.

An motus epilepticorum convulſivi ſint, ut Medici loquuntur, animales, quales ſunt muſculorum: an naturales, cujus generis ſunt cordis & arteriarum, qui in noſtra poteſtate ſiti non ſunt? *Reſpondetur, videri partim animales eſſe, partim naturales: non merè ac purè vel naturales, vel animales. Naturales ſunt, quoniam fiunt à facultate cerebri ejusq; meningum expultrice, quæ à maligno aliquo humore, vel aura irritata, conatur expellere, quod cerebro inimicum eſt. Animales, quia ortum trahunt à muſculis, animalis motus organis. Cùm verò expultrix facultas tanti roboris non ſit, ut convulſivos iſtos epilepticorum motus, qui validi ſunt & vehementes, ſola exercere valeat, ideò motricem facultatem, quæ animalis eſt, in conſenſum quaſi trahit, & ad expulſionem laceſſit. Motus igitur initium fit à facultate expultrice: ſequitur poſtea motrix, quæ per muſculos id præſtat, quod expultrix ſola præſtare nequit.*

VII.

Num omnis melancholia ab humore, vel vapore melancholico proficiſcatur? *Sermo eſt de illa melancholia, quæ, ſi diutiùs duraverit, ſpecies eſt delirij ſine febri, cum timore & triſtitia, ſine manifeſta tamen*

cauſa.

cauſa excitata. Ea qui detinentur, multa animo & cogitatione fingunt, & obloquuntur aliena perturbatè atque confusè. Infinitæ enim melancholicorum ſunt imaginationes: quia alij alia ſibi imaginantur, dicunt & faciunt. Omnes autem unam ſuæ ægrotationis cauſam habent, humorem melancholicum, qui tamen pro ſui diverſitate etiam diverſas exuſcitat imaginationes. Probant hanc cauſam metus & mæſtitia, quæ duo animi pathemata Hippocrates aphor. 23. ſect. 6. *melancholiæ indicia eſſe perhibet. Sunt tamen nonnulli, qui humorem iſtum, aut illius vaporem, melancholiæ cauſam eſſe inficiantur: idque ſequentibus confirmant argumentis. I. quia non omnes melancholici ſigna habent humoris iſtius prædominantis. II. quia cujuslibet temperamenti homines melancholia affici poſſunt. III. quia multi ſunt timidi, multi mæſti, non tamen melancholici. IV. quia delirium non neceſſariò melancholicum prodit humorem. Multi delirant, ut febri laborantes acuta, phrenitici, alij, qui melancholici tamen humoris ſunt expertes.* Reſpondetur ad primum *negando. Contrarium enim jam fuit probatum ex triſtitia & metu.* Ad ſecundum. *Licet non omnes melancholicæ complexionis ſint à natura, poteſt tamen quilibet melancholicum acquirere temperamentum per melancholicam victus rationem, ſiquidem diutiùs illam continuaverit.* Ad tertium. *Melancholici qui ſunt, præſertim naturâ tales, meticuloſi ſunt & triſtes: at non contrà. Multi quippe timent, multi etiam triſtes ſunt, non tamen melancholici: quoniam timiditatis & triſtitiæ multæ etiam aliæ ſunt cauſæ, uti notiſſimum.* Ad quartum *eadem ratione reſpondetur. Melancholico laborantes affectu delirant: at non omnes delirantes melancholia ſunt correpti.*

VIII.

An ex calore volæ manus rectè hepar calidum eſſe concludatur? *Probabiliter ſic concluditur: ſiquidem calor ille fuerit nativus, non à Sole, igne, aqua calida, cheirothecis, aut re alia, qua manus calefieri ſolent, cùm frigent, profectus. Adhæc, ſi etiam volæ manus ſemper ferè caluerint. Experientia enim teſtatur, veram hanc eſſe aſſertionem.* Negant autem quidam, *& præcipuè* Primeroſius l. 2. de vulgi erroribus c. 11. *eam veram eſſe inficiatur. I. quia inter volam manus & hepar nullus ſit conſenſus, neque ratione actionis, neque ratione generis ſocietatis, neque ratione viciniτatis. II. quia calor volæ manus fugax ſit, incertus & inſtabilis. III. quia calor ille manuum potiùs proveniat à corde, quàm ab hepate: quoniam cor ſpiritus, & ſanguinem calidiorem manibus impertit, quàm hepar.* Reſpondetur ad primum, *concedendo: ſed addendo, tametſi volæ manuum tribus dictis modis cum hepate conſenſum nullum habeant, habere tamen ratione communicationis vaſorum, quæ ſunt venæ, & quidem ſatis amplæ ac numeroſæ, per totum brachium extenſæ.* Ad ſecundum, *Fugax etiam & inſtabilis eſt externarum omnium partium calor: & tamen* Galenus in arte parva cap. 52. 56. & 57. *ſcribit, caliditatem earum indicium eſſe totiùs corporis. Quidni ergo etiam nativus volarum manuum calor de calore hepatis teſtaretur, licet à cauſis frigidis quandoque abigatur?* Ad tertium; *Conceditur volas manuum, ſicut & partes reliqui corporis omnes, à corde calefieri. At ob id non ſequitur, quòd non etiam ab hepate calorem acquirere poſſint. Probabile igitur, non apodicticum eſt, volarum manuum calorem ſignum eſſe caloris jocinoris.*

IX.

IX. An omnis febris ſit affectus calidus? *Talem eſſe*, primùm *oſtendit nomen febris latinum, quod deri-*

 vatum

vatum à fervendo. Deinde, *græcum, quod eſt* πυρετὸς, ἀπὸ τȣ̃ πυρὸς, *ab igne.* Tertiò, *omnium Medicorum dogmaticorum authoritas, qui febrim definiunt per calorem præter naturam, in corde accenſum, indeque per arterias, mediantibus ſpiritibus & ſanguine, in omne corpus diffuſum.* Quartò, *ſymptomata, quæ pleraque omnia à calore præternaturali prodeunt: vigiliæ, deliria, capitis dolor, ſitis, oris ſiccitas, &c. quæ tamen in aliis ſunt intenſiora, & numeroſiora, in aliis verò remiſſiora & pauciora.* Quintò, *curandi methodus, quæ, cauſa ſi ſpectetur, evacuantia poſtulat; ſi affectus ipſe, refrigerantia: quæ remediorum genera ſi in febribus negligantur febris extirpari nequit.* At extant rationes quædam *apud* Primeroſium l. 2. de vulg. error. c. 30. *quæ contrarium ſuadere videntur. I. quia experientia docet, febrilem calorem in multis febribus calore naturali eſſe debiliorem. Exemplo ſint febres malignæ & peſtilentes, in quibus calor acris, mordax, & vehemens non eſt, ſed mitis & blandus. II. quia pulſus ſanis ſunt ſimiles, minimè alterati. III. quia ſymptomata gravia quidem ſunt, ut inquietudines, deliria, leipothymiæ, palpitationes cordis, calor autem magnus minimè fatigat. IV. quia urina ſæpè ſanorum urinæ ſimilis exiſtit. V. quia in febribus hecticis calor minor eſſe ſolet, quàm tempore ſanitatis. Unde accidit, ut ægri, ſe calere & febricitare non ſentiant. VI. quia ſunt febres lentæ, in quibus ægri vix ullam febrim percipiunt. Tales ſunt, quæ fiunt ab obſtructione viſcerum, quam craſſi lentiq́ humores pepererunt: qui quando putreſcunt, febres inducunt placidas & mites, nullo gravi ſymptomate infeſtas, ſed diuturnas. Hujus farinæ febres quoque ſunt febres lethargicorum, phlegmaticorum, quæ quotidianæ dicuntur, epialæ, in quibus frigus potiùs, quàm calor ſentitur: febres*

item

item ſyncopales, à magna crudorum humorum copia ortæ, calore potiùs ſuffocato, aut valdè debilitato, quàm ſupra naturalem menſuram accenſo. Sunt denique febres lentæ, ex viſcerum putredine natæ, ex quibus tetri vapores in cor emittuntur, ſuntque continuæ quidem, ſed inſtar hecticarum mites. Verùm hiſce argumentis non obſtantibus, *vera manet ſententia, quòd omnis febris affectus ſit calidus: non tamen pari in gradu omnes. Et licet quædam foris calidæ eſſe non videantur, omnes tamen intus calent, quædam magis quædam minùs. Quòd malignæ & peſtilentes mitem blandumque calorem exerant, falſum eſt, & experientiæ atque ſenſui tactus repugnat. Idem dicendum de pulſu, urina, & ſymptomatibus, quæ non ita levia ſunt, ut author iſtius paradoxi autumat, præſertim in febribus ab obſtructione, & putredine partium atque humorum obortis.*

X.

An omne aſthma affectus ſit pulmonum? *Medici latini græcum vocabulum retinent. Interdum tamen etiam vocabulis anhelationis & ſuſpirij utuntur: & aſthmaticos anhelatores, ac ſuſpirioſos appellant: orthopnoicos autem, qui non niſi erecta ſpirare poſſunt cervice: quoniam ſupinè jacentes ſuffocationis ineunt periculum. Qui ægrè difficulterque reſpirant, δυσπνοικοὺς nominant. Grammatici vocem aſthmatis derivant à verbo ἄω, flo, ſive ſpiro: vel ab ἄζω, ſignificante τὸ ἀθρόως προσπνῶ τῷ ςόματι θερμὸν, ore ubertim efflare calorem.* Sciendum autem, *non omne aſthma pulmonis eſſe affectum. Eſt enim iſtud vocabulum πολύσημον: & accipitur generaliter & ſpecialiter.* Generaliter *uſurpatur pro omni anhelitus difficultate, ſive conjuncta ſit cum febri, ſive febri careat. Item, ſive cum materia aliqua facta ſit, ſive materiei &*

humoris ſit expers. *Denique, ſive in cauſa ſit aliqua inflammatio, ſive craſſus lentusque humor, ſive aqua, vapor, aut flatus. Ejusmodi namque aſthmata obſervantur in pleuritide, peripneumonia, empyemate, hydrope, tympania, vomica, compreſſione diaphragmatis, ab inflatione inteſtinorum, ventriculi, lienis, uteri &c. profecta.* Specialiter *autem & propriè frequentem & difficilem reſpirationem ſine febre inducentem aſthma ſonat: qualem habent, qui vehementer cucurrerunt. Crebrò enim & cum ſonitu quodam reſpirare ſolent. Atque hoc propriè & ſpecialiter dictum aſthma reverà eſt affectus pulmonum, qui fiſtulas pulmonum obſidet: ſequiturque earum obſtructionem, à craſſis lentisque humoribus factam: aut coarctationem & conſtrictionem à Vomica, crudòve tuberculo, fiſtulis illis adnato invectam.* Generaliter *verò acceptum non omni aſthma pulmoniacum eſt vitium.*

XI.

Rectène & rationabiliter Meſenterium Medicorum nutricula nominetur? *Sic dicitur propterea, quia cùm & ipſum multis ſit obnoxium morbis, & plurimorum morborum latentes in ſe cauſas habeat, Medicorum operam atque auxilium poſtulat: qui cura feliciter abſoluta, multum auri atque argenti inde lucrantur. Vaſa namque illius, quæ anguſta ſunt & propemodùm infinita, & per quæ alimenta in ventriculo concocta tranſire ad hepar ſolent, frequentiſſimè obſtruuntur: meſenterium ipſum inflammatur, ſcirrhoſum evadit, aliisque tumoribus & abſceſſibus afficitur: ſuppuratur atque corrumpitur: vehementer quandoque dolet: eſt quaſi publica ſentina & cloaca totius corporis, ad quam per venas atque arterias, variarum partium variæ ſuperfluitates confluunt: idque etiam ob glandulas, quas meſenterium habet plurimas,*

quæ illas ob laxam ſpongioſamque ſuam ſubſtantiam facilè imbibunt. Ut autem multæ noxiæ materiæ aliunde ad meſenterium accedunt, ſic viciſſim ex ipſo meſenterio ſimiles impuritates ad partes alias amandantur. Ut non immeritò Fernelius lib. 6. παθολ. cap. 7. *dixerit, ſe in meſenterio, vicinisque ſibi partibus, choleræ, melancholiæ, diarrhœæ, dyſenteriæ, cachexiæ, atrophiæ, languoris, lentarum errantiumque febrium, latentium denique morborum cauſas animadvertiſſe: adeò ut inibi perſæpè focus & ſeminarium gravium diuturnorumque morborum conſtitui poſſit. Quieſcunt quidem dictæ materiæ in meſenterio aliquandiu, commotæ autem atque effuſæ graviſſimorum morborum cauſæ exiſtunt.*

XII.

An icterus ſemper oriatur ab aliquo hepatis vitio? *Icterus ſtatuitur duplex: flavus & niger. Ille plerumque, at non ſemper, fit hepatis vitio: hic à liene proficiſcitur. Ille cauſas habet varias: ſcil. jecoris inflammationem, aut ſaltem calidiorem ejus κρᾶσιν: Nam* Galenus in arte parva cap. 37. *ait, calidam ejus intemperiem abundantiam producere bilis flavæ: eòque magis, quò non calidum modò eſt hepar, ſed etiam ſiccum, teſte* eodem ibid. cap. 41. *Habet & cauſam aliam, nempè obſtructionem illorum meatuum, per quos flava bilis ad veſiculam fellem abit. Illis enim obſtructis, bilioſum excrementum unà cum ſanguine in reliquum corpus ablegatur: cumque alendo non ſit, quia merum eſt excrementum, partes illam non attrahunt. Mittitur ergo ad totiùs corporis emunctorium, ipſam nimirùm cutem, quam flavo inficit colore: Qualis enim intus eſt humor, inquit* Hippocrates, *talis effloreſcit color in cute. Sunt inſuper etiam aliæ flavi icteri cauſæ, quæ planum faciunt, hepar non in quo-*

-vis icterо eſſe affectum. I. eſt veſiculæ felleæ, *aut pori illius cholidochi, qui in duodenum inſeritur, & in illud aliâs bilem effundit, ut expultrix inteſtinorum facultas ad fæcum excretionem ſtimuletur, obturatio, vel conſtrictio & coarctatio. Sic enim bilis iſta in hepate reſtitat, & inde unà cum ſanguine in venam cavam, poſteà in totum corpus mittitur, cutemque flavedine ſua tingit. II.* Febres bilioſæ, *quæ aliquando κριτικῶς per icterum ſolvuntur. Etenim natura interdum bilioſarum febrium materiam diebus criticis, utpote die 7. 9. 11. aut 14. ad ambitum corporis protrudit, illumque croceo inficit colore: authore* Hippocrate aphor. 64. ſect. 4. *III.* Eadem materia nonnunquam *etiam συμπτωματικῶς, ante πεπασμὸν, in principio ſtatim, ante diem ſeptimum, in cutem effunditur, teſte eodem* Hippocrate aphor. 62. ſect. 4. *Sed hanc excretionem malam eſſe ſcribit. Ratio eſt, quoniam accidit Natura vel ob copiam bilis flavæ gravata: vel ab acrimonia illius, aut malignitate irritata. IV.* Icterus quoque provenire ſolet *à morſu venenatorum animalium, aut aſſumptione rei venenatæ, quæ ſanguinem corrumpit, bilioſumque reddit. Cujus rei* Galenns lib. 5. loc. aff. c. 7. *exemplum profert cujusdam ſervi, qui cùm à vipera eſſet morſus, univerſus ejus corporis color porraceæ bilis colorem retulit. Et* Marcellus Donatus in hiſtor. mirab. l. 1. c. 9. *ex* Avenzoare *narrat,* Haly *filium ex potu rei venenatæ ictericim eſſe factum, ita ut corporis color flavum corticis mali citrÿ colorem repræſentârit.*

XIII.

Quæ ſit cauſa, quòd in icteri generatione rigor non excitetur? *Videtur hoc fieri debere, quoniam materia illius bilioſa eſt, & habitum corporis per ſenſilia loca*

trans-

transfertur. At non fieri, apparet in ictericis, qui de rigore, aut horrore non conqueruntur. Reſpondetur, cauſam dari poſſe geminam. I. quoniam bilis in ictero non affatim, celeriter, & violenter ad cutem movetur, ſed ſenſim & pedetentim. Rigor autem fit, quando materia, quæ acrimoniæ & mordacitatis eſt particeps, per ſenſiles corporis partes, quales ſunt nervoſæ & membranoſæ, affatim velociterque abit. II. quia bilis in ictero admiſtum ſibi ſanguinem habet, qui forſan acrimoniam ejus quodammodò obtundit, & ab hepate per venas ad cutem concedit.

XIV.

An medicamenta purgantia umbilico & abdomini applicata alvum movere poſſint? *Omninò. Probant hoc unguentum Agrippæ, & unguentum de Artanita, ſive de Cyclamine, quæ umbilico & abdomini illita alvum ſubducunt. Teſtantur & unguenta alia, quæ ex purgantibus ſimplicibus cum oleo ricinino, quòd aliâs de Kerva appellatur, & cera conficiuntur. Purgant autem maximè pueros, & alios, qui mollioris delicatiorisque ſunt naturæ, & qui facilè vacuantur. Vis enim purgatrix per poros abdominis intrò ſubit, & Naturam ad excretionem ſolicitat. Penetrat quoque per vaſa umbilicalia, præſertim ſi fuerint laxiora, & ab obſtetricibus non arctè ſatis conſtricta. Nam ſi negligentiùs conſtringantur, fieri poteſt, ut etiam urina per umbilicum reddatur. Cujus rei pulchrum extat exemplum apud* Fernelium lib 6. de παθολ. cap. 13. *ubi ſcribit, cuidam annum agenti trigeſimum, obſtructa veſicæ cervice, urinam affatim, tanquam emictione, ex umbilico in multos menſes profluxiſſe. Se autem audiviſſe, quòd recens nato malè vinctus umbilicus*

num-

nunquam coaluerit. Similia exempla Andr. Laurentius lib. 6. anat. quæſt. 9. *recenſet de hydropicis quibuſdam, in quibus aqua per umbilicum eruperit, partim facta illius compunctione, partim ſpontaneo Naturæ motu, umbilico rupto atque aperto.*

XV.

An in paroxyſmis febrium cibum & potum exhibere liceat? Hippocrates aphor. 11. & 19. ſect. 1. *videtur cibationem & potationem prohibere, eò quòd tunc temporis ſit noxia.* Galenus in comm. *locum alium ex* Hippocrate *allegat, qui extat* comm. 4. in lib. de vict. acut. §. 39. *Ubi dicitur, in febrium acceſſionibus nunquam cùm adſunt, neque cùm futuræ ſunt, cibum exhibendum eſſe, ſed vel cùm ceſſant, vel cùm quieverunt, & maximè à principio receſſerunt. Ratio videtur eſſe triplex. I. quia Natura in paroxyſmis febrium intermittentium occupata eſt circa febris materiam, ut illam vel ſenſibiliter, vel inſenſibiliter expellat. Ideóque per cibi potusq́; oblationem ab officio ſuo non eſt avocanda. II. quia per cibi exhibitionem calor febrilis augetur, qui tunc per ſe ſatis urget. III. quia hac cibatione materia febris augetur. Rectè enim concoqui nequit. Itaque cruda, aut ſemicocta manet, febrique pabulum & fomitem ſubminiſtrat.* Verùm diſtinctione hîc opus eſſe videtur: *quæ ex* Galeni libro 10. meth. med. cap. 5. *petenda. Illis, inquit, febricitantibus offerendus eſt cibus in paroxyſmis, qui ſunt πικρόχολοι, calido ſcil. & ſicco temperamento, habituque gracili præditi: quibus vires ſunt infirmæ, quibus ventriculus eſt bilioſus, debilis, plus juſto ſenſilis, qui denique febri correpti ſunt ex acri mordatique humore, eoque ab inſolatione, inedia, aut laboribus excalefacto atq; attenuato. Niſi enim cibentur, in leipothymiam, vel ſyncopen*

copen incidunt. Non dandus autem eſt illis, qui vel à copia humorum, vel ab obſtructione, vel à phlegmone alicujus viſceris, vel ab humore putrido febricitant, ſi nimirùm vires valeant, & inediam tolerare queant. Sin minùs, parum quid offerendum, v. g. ptiſſanæ cremor: qui tamen non ratione febris offertur, quoniam hæc ob cibi oblationem augetur, ſed virium cauſa, quæ alimento negato dejiciuntur. Coacta igitur hæc eſt cibatio, quoniam neceſſitas, quæ lege caret, eam poſtulat. Opportunum autem nutriendi tempus eſt in febribus intermittentibus ἡ ἀπυρεξία: in continuis autem ipſa remiſſio.

XVI.

Quodnam horum ſitim magis ſedet, vinum, an aqua? *Pro aqua hæc adferri poſſet ratio, quia ſitis juxta* Ariſtotelem lib. 2. de an. cap. 3. *eſt appetitus frigidi & humidi. Aqua autem frigida & humida eſt. Videtur ergo magis ſitim extinguere, quàm vinum, quod calidum & ſiccum: quæ qualitates ſitim augent. Verùm contradicere ſibi videtur* Hippocrates. *Nam* lib. 6. epidem. ſect. 4. *ſcribit, calidis ſiccisque naturis convenire quietem & aquæ potum.* Libro verò de ſalubri diæta *vult, ut qui ſitiunt, abſtinere debeant à laboribus, & bibere vinum aquoſum, ac frigidiſſimum. Reſpondetur autem, nullam in verbis* Hippocratis *eſſe contradictionem: quia ſitis accidere ſolet, vel ratione ventriculi, qui aut natura calidus eſt & ſiccus, aut ratione aſſumptorum ciborum ac potuum talis; vel evenit ratione aliarum partium, quæ à ventriculo diſtant, quales ſunt pulmones, cor, hepar, lien, renes &c. Quodſi ergo ſitis fiat ob ventriculi caliditatem ac ſiccitatem, aqua ſitim efficaciùs delet, quoniam integris viribus ſua humiditate & frigiditate ſitim compeſcit. Si verò ſitis orta ſit à calore partium à ventriculo longè diſtan-*

diſtantium, vinum aqua benè temperatum, ita ut aqua prædominetur, ſitim magis tollit, quoniam facit, ut aqua, quæ craßior eſt, & ad motum ignavior tardiorque quàm vinum, faciliùs citiúsque penetrare queat. Vinum igitur ὑδατῶδες, *aqua benè dilutum, ſitim aufert citiùs, quia penetrat, & aquæ quaſi vehiculum quoddam eſt. Aqua verò potentiùs ſitim pellit, quia vino aquoſo frigidior eſt atque humidior.*

XVII.

Quæ partes corroboratione egeant: & quibus modis reverà corroborari ſoleant? *Nihil frequentiùs in praxi medica occurrit, quàm corroboratio. Et propterea corroborantia tàm interna, quàm externa in officinis jam parata proſtant: quæ non Medici ſolùm præſcribunt, ſed etiam iis inconſultis rudis & ignara plebecula à pharmacopœis petunt. Aequum igitur, ut ſciatur, quid propriè ſit partium corroboratio, quæ partes corroborandæ, & quot modis corroboratio fieri ſoleat? Reſpondemus, illis partibus opus eſſe corroboratione, quæ debiles ſunt atque infirmæ, & tantum virium non habent, ut actiones ſuas rectè obire valeant. Tales autem ſunt, quarum vel humida, vel ſolida, vel ſpirituoſa læſa eſt ſubſtantia: & aut à cauſis internis, humoribus ſcil. flatibus, vaporibus, vel fuliginibus, aut ab externis, iisque vel evidentibus, neceſſariò tamen offendentibus, quas fugiendi non datur poteſtas: vel non neceſſariò nos affligentibus, quas vitare licet, offenſa. Cumprimis autem in confortationis actu cordis, tanquam vitæ fontis, & facultatis vitalis domicilii habenda eſt ratio. Unde etiam corroborantia communiter cordialia nominantur: quia creditum, quod ſi cor ſit corroboratum, reliquo etiam corpori melius ſit. Quod quidem ſuo modo verum eſt, Sed peculiaris etiam aliarum partium con-*

conſortatio requiritur, ventriculi maximè & hepatis. Hæc enim membra illi ſunt promi condi, qui totum corpus alunt atque ſuſtentant. U*nde ſi illis benè ſit, & ſi probè ſuo munere atque officio fungantur, rationi conſonum eſt, etiam reliquis membris benè eſſe. Quale enim eſt nutrimentum, tale quoque eſſe ſolet nutritum.* Communis eſt opinio, *corroborationem fieri per modum alterationis, ut ſcil. partibus, quantum fieri poteſt, ſua conſervetur vel reſtituatur temperies, & ſolida ſpirituoſaque ſubſtantia: idque procuretur manifeſtis, aut occultis qualitatibus, intrinſecus, aut extrinſecus uſurpatis. Verùm & alter modus eſt, qui fieri ſolet per vacuationem eorum, quæ partibus ſunt noxia. Sed iſte corroborationis modus improprius eſt: quoniam illo partes non per ſe, ſed per accidens ſolùm & conſecutivè corroborantur. In ſpecie autem corroborantia dicuntur, quæ iſtud præſtant citra vacuationem: & deſumuntur præcipuè à cibis & potibus, nec non & à medicinis.* Ex cibis ſunt illi, *qui boni ſunt ſucci, multùm alunt, facilè concoquuntur, probumq; ſanguinem gignunt: quando nimirùm in juſta quantitate, convenienti qualitate, opportuno tempore, & legitimo ordine aſſumuntur.* Ex genere potus *vinum potiſſimùm commendatur, quod colore gilvum, vel ſubflavum, clarum, & limpidum, conſiſtentia tenue ac ſubtile, odore ſuaveolens, ætate medium, denique viribus non admodùm forte ac generoſum.* Ex medicamentorum cenſu *proſtant in officinis ſimplicia & compoſita: interna atque externa: quorum illa vel comeduntur, vel bibuntur: hæc foris naribus, carpis, regioni cordis, &c. applicantur.* Obſervanda autem regula eſt Hippocratis libro περὶ τροφῆς *tradita: quòd in corroboratione, inſtauratione & ἀναλήψει, utendum ſit ſuffiti-*

 bus

bus & rebus fragrantem odorem ſpirantibus , *ſi celerrima opus ſit refectione: liquidis autem alimentis, utpote brodiolis gallinarum & caporum, contuſis item & deſtillatis, ſi tardior requiratur refocillatio virium: ſolido verò, ut carnibus volatilium, agnorum, hædorum &c. ſi adhùc tardior ex uſu videatur eſſe inſtauratio.*

XVIII.

An remedia adſtringendi virtute prædita in albo corroborantium haberi queant? & qua ratione corroborare partes dicantur? *Ad primum quæſitum reſpondetur affirmando, præſertim cùm negotium nobis eſt cum viſceribus, ventriculo, hepate, liene &c. quorum robur omni ſtudio conſervandum eſt, & ſi fuerit debilitatum, reſtituendum, authore* Galeno lib. 13. meth. med. cap. 15. *Ibi enim oſtendit, quam ob cauſam* Attalo *curatio inflammationis hepatis peſſimè ceſſerit.* Theagenes *namque, celebris Philoſophus Cynicus, qui in Gymnaſio* Trojani Imperatoris *quotidiè diſputabat, hepatis phlegmone in parte gibba erat correptus. Illum* Attalus, Sorani, *Methodicæ ſectæ principis diſcipulus, curabat, ſed hepar non ſecus ac glandulas inflammatas tractabat. Quotidiè enim id calente oleo perfundebat; mox cataplaſma χαλαςικὸν, relaxans, ex pane & melle applicabat: tùm ſorbitionem ex alica, quæ, ut* Galenus l.1. de alim. fac. c.6. ait, *tritici genus eſt, valenterq́ alit, & lentum ſuccum habet, offerebat. Ideòque communi duntaxat indicationi, quæ eſt impacti ſanguinis evacuatio, erat intentus. Verùm cùm nullam haberet partis affectæ rationem, & ignoraret, hepati, utpote nutritoriæ facultatis principio, & venarum origini, convenire adſtringentia, ut quæ tonum illius ſartum tectum conſervent, accidit, ut* Theaginem *è medio ſuſtulerit.* Ad ſecundum reſpondetur, *adſtringentia*

pro-

propterea corroborare, præſertim quando partibus etiam ſunt appropriata, quoniam earum ſubſtantiam cogunt, leniterque conſtringunt, & efficiunt, ut calor & ſpiritus earum minùs exhalent. Quod quando ſit, tunc tonus & robur illarum conſervari dicitur. In calore enim, nativo temperamento, & inſito ſpiritu ἡ ἰσχὺς, robur partium præcipuè conſiſtere perhibetur.

XIX.

An lepra Judæorum eadem prorsùs ſit cum noſtrate? *Non videtur. Iudæorum enim* Levit. cap. 13. & 14. *deſcribitur, quòd pili, cutis, cicatrix, corpus totum ſit album, puſtulæ item lucentes, ulcuſcula, furfurea, & ſquamoſa corpuſcula, caro cuti ſubjecta candida. Additur inſuper, quòd lepra hæc fuerit contagioſa: quòd leproſi ab hominum conſortio fuerint ſeparati: quòd veſtimenta lanea, linea, & ex pellibus confecta, parietes item, lapides, ædesque ipſæ luem hanc per contactum leproſorum contraxerint. Ideóque ne alij, qui erant ab illa immunes, inficerentur, combuſtæ. Quòd autem corpus totum hac in lepra album factum ſit, confirmat exemplum illius leproſi, cujus mentio fit* Regum 4. cap. 5. *in fine, ubi dicitur, apparuiſſe illum nivis in modum albiſſimum.* Ex quibus patet, *Iudæorum lepram cum noſtrate in quibusdam quidem convenire, in nonnullis autem plurimùm differre.* Conveniunt inter ſe, *quòd utraque contagioſa ſit: quod leproſi ſegregentur à ſanis, & extra urbem habitent: quòd μιάσματα ſua veſtimentis quibuslibet imprimant, & conclavia, in quibus degunt, inficiant: quòd puſtulæ, ulcera, ſquamulæ, & furfurea corpuſcula cuti eorum innaſcantur.* Differunt autem, *quòd lepra noſtra, quæ aliâs elephantiaſis, leontiaſis, & ſatyriaſis appellatur, pluribus & gravioribus ſtipata ſit affectionum generibus, ſi ad ſum-*

mum gradum, de quo nobis nunc ſermo eſt, pervenerit. Candor enim ille cutis, pilorum, reliquiq; corporis in perpaucis leproſis apud nos obſervatur. Color cutis plerunque lividus eſt, fuſcus, aut in facie ex atro rubet: ſub cute capitis capillata tanguntur tubercula dura. Eadem quoque etiam alibi, præſertim in artubus, & circa frontem genasque animadvertuntur. Pili in capite, ſupercilijs, palpebris & mento defluunt. Facies eſt truculenta & terribilis. Cutis illius dura eſt, craſſa, aſpera, & ferè calloſa. Tales quoque ſunt aures, naſus, labia, ſupercilia, & mentum. Naſus tumet, in quibusdam etiam eſt exulceratus, ſeptumque ejus exeſum, pinnæ quoque craſſæ, reſimæ, obſtructæ, & oſſa corroſa. Si lingua conſueto deprimatur inſtrumento, tubercula illa, quæ grandines vocantur, in faucibus, palato, & circa columellam viſuntur, quæ raucos faciunt leproſos. Apparent in cute ulcera, tumores, ſcabies ferina, verrucæ, rugæ, impetigines, fiſſuræ in pedibus, maculæ. Pedes frigent, & tument: ſenſus tactus ſtupet: viſus caligat: motus tardus eſt & difficilis: reſpiratio gravis & laborioſa: expiratio fætet: illa talis ob nares occluſas, & grandines dictas: hæc ob putidi ſpiritus exhalationem. Vox, uti dictum, rauca eſt, ob grandines allegatas, aut affectum pulmonum & aſperæ arteriæ. &c. Oboriuntur autem hi affectus in noſtris leproſis à cauſa lepræ, quæ eſt bilis atra, eaque acris, mordax, corroſiva, maligna ac venenata: genita vel ex ſanguine aduſto, vel bile flava aſſata & torrefacta: quæ ſimilem malignitatem, & venenoſam dyſcraſiam viſceribus alijsq; corporis partibus imprimit. Sic enim infectæ vel ex optimo puriſſimoque alimento ſimilem humorem, hoc eſt, malignitatis & venenoſitatis participem generant. Atque hi affectus argumento ſunt, *quòd noſtra lepra ab Hebræorum plurimùm diſtet.*

diſtet. Albedo enim illa à deſcripto jam humore atrabilario proficiſci minimè potuit. Quodſi cum noſtrate eadem eſſet, procul dubio etiam recenſitorum affectuum, ſi non omnium, ſaltem præcipuorum mentio in ſacris facta fuiſſet: quoniam lepra ibi graphicè depingitur; & non facilè aliquis pro leproſo tunc temporis fuit judicatus, niſi probè & accuratè, & quidem non ſemel, ſed ſi ſigna lepræ fuiſſent obſcura, iteratis vicibus inſpectus. Hùc accedit, quòd Præſes hujus diſputationis annis jam 40. explorationi & examini leproſorum interfuerit, & 510. qui de lepra erant ſuſpecti, inſpexerit, nec tamen, qui leproſi reverà fuiſſent, per omnia eo modo infectos deprehenderit, quo leproſi Iudæorum in locis ſacrarum literarum allegatis deſcribuntur. Conjiciendum igitur, lepram eorum à Græcorum, Arabum, & Europæorum diverſam fuiſſe.

XX.

An cerebrum inflammari poſſit? *Conſtat & in confeſſo eſt, vocabulum inflammationis unum eſſe ex illis, quæ πολλαχῶς λεγόμενα dicuntur. Significat enim* primùm, *ut* ex lib. 2. Galeni ad Glauconem cap. 1. *colligitur, generaliſsimè quamvis φλόγωσιν, deflagrationem.* Deinde, *ſpecialiùs quemvis tumorem à calido humore ortum.* Tertiò, *ſpecialiſsimè, & propriè illum tumorem, qui ex ſanguine natus, in quo ardor, rubor, tumor, tenſio, dolor, & moleſta pulſatio percipiuntur. Quæritur ergò, quænam harum inflammationum in cerebrum cadere poſsit? Non dubium eſt, quin meninges cerebri omnium poſsint eſſe ſubjecta. Nam & incendi, ac præter naturam calefieri poſſunt ab internis & externis cauſis: ſcil. ab humoribus, vaporibus, & fuliginibus calidis, itemque à Sole, aëre, cibis, potibus & medicamentis calorificis, ira quoque & excandeſcentia: & inflammari verè, velut in phrenitide appa-*

ret.

ret. Quæſtio autem eſt, *an etiam cerebrum ipſum inflammationem propriè dictam contrahat? Affirmativa videtur probabilis: quoniam ſanguinem habet, & venis atque arteriis præditum eſt: qui ſanguis ſi vaſis hiſce vel apertis, vel ruptis, vel exeſis, ex conceptaculis ſuis excidat, & in cerebri ſubſtantiam, quæ mollis eſt, laxa, & rara, immigret, & imbibatur, nihil obſtare videtur, quò minùs verè inflammetur.* Sed quæritur, *an etiam intumeſcere poſſit, cùm omnis inflammatio tumor ſit præter naturam? Reſpondetur poſſe, ſi ſanguis in copia ſeſe in cerebri corpus inſinuârit. Poſſe autem cerebrum intumeſcere, hydrocephalus oſtendit, in quo cerebrum nunc magis, nunc minùs eſt repletum, & inde tumefactum.*

XXI.

An in apoplexia etiam cor ſit affectum? *Per ſe & per eſſentiam non: ſed per conſenſum. Ratio eſt, quoniam in apoplexia reſpiratio læditur. At quò difficilior eſt reſpiratio, eò fortior eſt apoplexia: teſte* Galeno comm. 2. aphor. 42. *Impedita igitur, aut ſaltem diminuta reſpiratione, calor cordis minùs ventilatur: unde cordis accidit offenſio. Reſpiratio autem in apoplexia fit difficilis, quoniam fieri ſolet per muſculos thoracis. Iſti verò ſuum rectè & ſufficienter facere officium nequeunt, quoniam movendi facultate, quæ ipſis à nervis & cerebro contingit, deſtituuntur, nunc magis, nunc minùs. Hanc tamen prærogativam muſculi thoracis præ cæteris corporis muſculis habent, quòd illis quieſcentibus, ipſi ſoli ferè in apoplexia, ſicut & in ſomno, moveantur: ſc. ſingulari Naturæ providentiæ: quoniam reſpiratione deſinente, actum eſt de vita. Quare, quicquid adhùc ſupereſt ſpirituum animalium, illud communicatur nervis & muſculis thoracis. Hinc fit, ut thoracis muſculi moveantur, reliqui autem quieſcant; donec*

tandem & ipſi moveri deſinant, quæ ceſſatio apoplecticos poſteà è medio tollit,

XXII.

Quæ cauſa, quòd cerebro vulnerato febris & bilioſus ſuperveniat vomitus? *Tradit hæc ſupervenientia ſymptomata* Hippocrates aphor. 50. ſect. 6. *Sed multa hîc conſideranda ſunt, antequam aphoriſmi ratio reddatur. I. vulnus cerebri, quod debet eſſe profundum.* Hippocrates *enim illud vocat* διακοπὴν. *At per* διακοπὰς *idem ſemper intelligit profunda & magna vulnera, teſte* Galeno comm. 6. aphor. 18. *Latini interpretes ea diſciſſiones appellant. II. quòd in ejusmodi profundo cerebri vulnere etiam inaudiatur cutis, pericranij, cranij, & utriusque meningis diſſectio. Nam citra harum partium vulnus cerebrum diſſecari nequit. III. quòd in* πικροχόλοις *quidem bilioſus iſte humor vomitu ejiciatur, in alijs verò alia, etiam cibi & potus aſſumpti. IV. quòd humores, qui cerebro ſauciato evomuntur, vel ſint in ventriculo geniti, vel aliunde ad illum delati, ſive ſint bilioſi, ſive phlegmatici, ſive ſeroſi.* Utplurimùm *autem bilioſi ſunt, præſertim ſeroſo excremento permiſti. Tales enim tenues ſunt, & valdè mobiles. Quæritur jam, cur cerebro dicto modo vulnerato febris ſuperveniat? Reſpondet* Galenus in comment. *cauſam eſſe, quoniam & cerebro, & cuilibet alij membro principali inflammationem patienti febris ſupervenire ſoleat: non quidē, ſubjungunt alij, in principio ſtatim vulneris, ſed demùm poſt aliquot dies, quando ſanguis in cerebro extravaſatus ob prohibitum exitum, aut coërcitam* διαπνοὴν *eſt putrefactus.* Quæritur denuò, *quæ cauſa ſit ſupervenientis vomitus? Reſpondet* idem Galenus ibidem, *cauſam eſſe magnam illam* συμπάθειαν, *ſive conſenſum cerebri cum ventriculo, & præſertim cum illius*

 oriſi-

orificio, quod veteres καρδίαν nominare ſolebant. Ad hoc enim ex ſexta nervorum conjugatione nervi numeroſi efſatuque digni transmittuntur, quorum ratione ſenſus eſt accuratiſſimi. Solent tamen, ſubjungit Galenus, *etiam bilioſi vomitus contingere in magnis doloribus, mœroribusque vehementibus, materia bilioſa aliunde ad ventriculum transmiſſa: eóq; magis, quando ventriculus eſt malè affectus, ita ut alienas ſuperfluitates facilè admittat. Et quando illæ ſunt ſubſtantiæ tenuioris, cujus eſt humor bilioſus, & ſerum, quod in vomitibus bili ſæpè eſt admiſtum. Rarò ſiquidem ſincera & mera bilis evomitur, cui ſeroſa humiditas non ſit adjuncta. Apparet hoc quoque in ſanis, maxime in πικρoχόλοις, quòd talis materia ad ventriculum fluat.*

Quæritur denique, *an etiam vulneratis meningibus bilis per vomitum ejiciatur? Reſpondet iterùm* Galenus *affirmando. Sunt enim cerebro circumdatæ in multis illius partibus, & ita ei adhærent, tenuis cumprimis meninx, ut citiſſimè ſuas paſſiones cerebro communicare queant.*

XXIII.

Uter potus plus alat, vinum, an cereviſia? Galenus lib 3. de alim. fac. cap. 40 *ſcribit, vinum ex illorum eſſe numero, quæ corpus noſtrum alunt. Quoſdam tamen Medicos negaſſe, vinum appellandum eſſe alimentum: hac inductos ratione, quòd potus ſit. Potus autem alimento ſit oppoſitus. Verùm, quòd vinum reverà alimentum ſit, aliud tamen alio magis, aut minus alat, idem* Galenus *ibidem varijs vini differentijs declarat. Probat etiam id* lib. 2. de alim. fac. cap. 9. *quia cuſtodes vinearum, ſua in patria, duos menſes ſolis uvis & ficubus cum modico pane paſti, corpulenti fiunt. Item, quia venatores*

carni-

carnibus vulpium autumni tempore uſi pingues & obeſi evadunt: quoniam illo tempore vulpiũ carnes ob eſum uvarum pinguiores ſapidioresque exiſtunt. Inde ergo concludit, ſi uvæ homines & bruta alunt, quidni & vinum, quod ex illarum ſucco expreſſum eſt, alendi facultatem haberet? Rationes in oppoſitum allatas nunc omittimus, quia alibi à nobis, in opere ſcil. de alim. fac. *refutatæ ſunt.*

Statuimus ergò, *vinum nutrire. An verò plus nutriat, quàm cereviſia, quæritur? Quæſtio autem inſtituenda eſt in ima ſpecie, & vinum bonum, idque præſertim rubrum & craſſiuſculum, quod, ſicut* Galen. lib. 3. de alim. fac. cap. 40. *loquitur, generando ſanguini eſt accommodatiſſimum, ut quod minima egeat mutatione, ut ſanguis fiat, cùm cereviſia probè cocta, ſive triticea ſit, ſive hordeacea, dummodò ex bono frumento facta ſit, comparandum? Reſpondetur, vinum nutrire citiùs, propter ſubtilitatem ſubſtantiæ: cereviſiam alere pleniùs, ob cauſam contrariam, præſertim autem triticeam.* Αὐτοψία *enim probat, homines cereviſia quotidiè & ordinariò modo potos, craſſiores, corpulentiores, robuſtioresque eſſe* οἰνοπότοις. *Quemadmodum verò alia cereviſia alia eſt nutrientior, ita & vinum aliud alio majorem vim alendi obtinet: quemadmodum* Galenus loco citato *multis vinorum generibus id declarat.*

XXIV.

An ſolum, ſive terram mutare in morbis longis ſit utile? *Utile eſſe* Hippocrates lib. 6. epidem. ſect. 5. *docet.* Galenus comm. 5. in lib. 6. epidem. §. 20. *conſentit, ſive quis navigans, ſive curru, aut equo vectus, ſive pedeſter in alienam terram migraverit: & maximè, cùm in aërem contrariæ temperaturæ diſceſſerit. Contrarium autem vocat, qui non ſolùm regioni ægrotantis, ſed*

 etiam

etiam ipſi morbo repugnat. Nam ſi morbus ſit humidus, abeundum erit in aërem ſicciorem: ſi ſiccus, in humidiorem. Eodem modo ſi calidus ſit morbus, in frigidiorem: ſi frigidus, in calidiorem. Eſtque eadem ratio etiam in qualitatum conjugationibus. Adhùc verò magis commoda erit hæc aëris mutatio, ſi pro modo, quo morbus à naturali ſtatu receſſit, ad contrarium aërem fiat mutatio. Nam qui morbus paulò eſt frigidior, aërem quoque paulò mediocri temperie calidiorem poſtulat: ſicq; de cæteris morborum & aëris qualitatibus judicandum. Contraria enim contrariorum ſunt remedia: & inter morbum ac remedium, h. e. inter indicans & indicatum, debet eſſe quædam proportio, ne vel remedium inducat novam intemperiem, ſi ſit juſto intenſius: vel morbum non tollat, ſi æquo remiſſius. Hanc regionem & aëris mutationem Galenus *quoque obſervavit* lib. 5. meth. med. cap. 12. *ubi ſcribit, ſe phthiſicos, Romæ degentes, miſiſſe ad Tabias, locum editum, & in colle ſitum, ſiccoque aëre gaudentem.* Plinius etiam lib. 31. cap. 6. *memorat, quoſdam olim, qui φθίσει laborabant, in Aegyptum navigâſſe.*

XXV.

An paracenteſis in ea hydropis ſpecie, quæ aſcites appellatur, aliquid habeat utilitatis & emolumenti? *Diſtinctè videtur reſpondendum eſſe. Nam ſi venter ob aquæ copiam ad inſignem pervenit tumorem, adeò ut diaphragma comprimatur, & inde reſpirationis emergat difficultas: ſi præterea remedia ὑδραγωγὰ parum profecerunt: ſi vires adhùc conſtant: ſi ætas juvenilis adeſt: ſi æger adhùc ſit εὔσπλαγχνος, talibus præditus viſceribus, ut ſpes eſſe poſſit, fore, ut malum cedat, paracenteſis iſta, ſive abdominis apertio, tentari cum fructu poteſt: ne viſcera diutiùs aquis innatantia prorsùs corrumpantur: dum-*

dummodò aqua per vulnus inflictum iteratis emittatur vicibus: & quidem moderata in quantitate. Nam quicunque empyi, aut hydropici uruntur, vel ſecantur, inquit Hippocrates aphor. 27. ſect. 6. *ſi pus, vel aqua ἀθρόως, univerſim effluxerit, omninò moriuntur. Paulatim autem quod fit, tutum eſt: ait* idem aphor. 51. ſect. 2. *Quod autem paracenteſis utiliter in aſcite jam dicto modo dedeſcripto adminiſtrari poßit, experientia docuit: quoniam nonnulli; quibus vel arte, vel ſponte, vel ictu caſuve apertus fuit umbilicus, aut à latere ejus abdomen ſectum, evaſerunt, aqua effuſa. At ſi aſcites diu duravit, ſi æger in ſenili ſit ætate conſtitutus, ſi κακόσπλαγχν@ ſit, ſi vires dejectæ, tunc ob illius votum & deſiderium aperiri quidem poteſt abdomen; ſed illum ſolùmmodò in finem, ut minùs ob diſtentionem torqueri, liberiúsque reſpirare valeat: non obſtante, quòd ſciatur, ægrum neutiquam evaſurum.*

XXVI.

Quæ cauſa, quòd multi, qui cæcis laborant hæmorrhoidibus, atrociſſimos patiantur cruciatus? *Cææ hæmorrhoides dicuntur, quæ nihil ſanguinis eructant; tument autem, ſuntq; illarum nunc plures, nunc pauciores: quædam etiam nullum movent dolorem: nonnullæ verò dolorificæ ſunt valdè. Non immeritò ergo quæritur, quæ tanti doloris cauſa ſit, cùm venæ per ſe non ſentiant? Reſpondetur, cauſam eſſe, quando ſanguis copioſus, iſq; craſſus, ad extremitatem venarum hæmorrhoidalium pervenit, & exitum habere nequit. Tunc enim venæ ipſæ, & partes membranoſæ, ac nervoſæ, quibus venæ ſunt intextæ, vehementer ob copiam & craßitiem ſanguinis diſtenduntur; & quia partes illæ ſenſus ſunt exquiſiti, ideò ob hanc continui ſolutionem ſummoperè dolent: eóque magis,*

 quan-

quando ob dolorem iſtum etiam inflammatio acceſſit. Ut-*plurimùm enim dolores acerbos inflammatio ſequi ſolet.*

XXVII.

Quomodo vinum dicatur Pſalmo 104. cor hominis lætificare? *Conſervando & augendo calorem: ſanguinem bonum generando: ſpiritus puros & laudabiles procreando: alimenta in bonum ſuccum convertendo: & concocta in corpus diſtribuendo. Quæ rationes etiam probant, verum eſſe id, quod vulgò dici ſolet, vinum lac eſſe ſenum. Nam ſenes caloris auctione, ſanguinis bonitate, ſpirituum probitate, & alimenti laudabili concoctione ac diſtributione cumprimis opus habent.*

XXVIII.

Qui potus citiùs inebriet: & quæ ebrietas duret diutiùs? *Vinum potens & meracum ob vinoſorum halituum ſubtilitatem & levitatem, cerebrum ejusque ſpiritus & nervos citiùs invadit: cereviſia ob ſuorum ſpirituum craſſitiem id facit tardiùs. Verùm ebrietas ex vino contracta evaneſcit citiùs, ob ſuoruum halituum tenuitatem: cereviſia ob cauſam contrariam tardiùs. Acutior quoque dolor eſt à vino obortus: eſtque punctorius & lancinans; gravativus magis is eſt, qui à cereviſia inductus, propter cauſam modò dictam, ipſam videlicet craſſitiem, illius præſertim cereviſiæ, quæ ex tritico parata.*

XXIX.

An rectè dicat Hippocrates libro de aëre, aquis & locis, populos ſeptentrionales edaces eſſe (ἐδωδὰς καὶ πολυβόρους) non autem bibaces, πολυπότας? *Videtur rectè judicare. Nam cùm plurimùm habeant caloris, plurimo etiam opus ijs eſt alimento. Calorem autem uberiùs alimentum requirere, probari poteſt ex* aphoriſ. 14. & 15. ſ. 1. Hipp. *In illo enim dicitur, eos, qui adhùc creſcunt,*

quales

quales ſunt pueri, plurimùm habere calidi nativi. Proinde, cùm copioſo egeant alimento, abundè ipſis ſuppeditare oportet, quoniam corpus eorum alioqui conſumitur. In ſenibus verò parum ineſt caloris. Paucis propterea egent ſuccendiculis: quia exiguus ignis fomitis extinguitur multitudine. In hoc verò idem exemplo veris & hyemis confirmatur. Illis enim anni temporibus ventres naturâ ſunt calidiſſimi. Ideóque etiam plus cibi per illa dare oportet: quod Hippocrates *ex abundanti etiam exemplo athletarum confirmat, qui & ipſi plenius alendi ſunt, ob calorem internum crebris exercitijs auctiorem redditum.* Quod autem noſtro ſeculo populi ſeptentrionales *non ſolùm multum comedant, ſed etiam ſtrenuè bibant, &, ut* Propheta Eſaias cap. 5. *loquitur de Iudæis, potentes ſint ad bibendum vinum, ac viri fortes ad miſcendam ebrietatem, neceſſitatis non eſt, ſed pravæ voluntatis, & peſſimæ conſuetudinis: quibus DEUS OPT. MAX. per* eundem Prophetam *graviſſimas comminatur pœnas; & per* D. Apoſtolum Paulum 1. ad Cor. c. 6. *ebrioſos, lurcones, heluones & gurgites ex regno cælorum excludit.*

XXX.

Utra homini nocentior, fames an ingluvies, ſive voracitas? U*traque peſſima eſt, juxta* aphor 4. ſect. 2. Hippocratis, *non ſatietas, non fames, neque aliud quicquam, quod Naturæ modum excedit, bonum. Item, ſtudium ſanitatis eſt, non repleri & ſatiari cibo:* lib 6. epidem. ſ. 4. *Item, ubi præter naturam copioſior cibus eſt ingeſtus, morbum creat:* aphor. 17. ſect. 2. *Item, labores, cibi, potus, ſomnus, res venerea, omnia mediocria ſunto.* lib. 6. epid. ſect. 6. *Item, omne nimium Naturæ inimicum,* aph. 51. ſ. 2. *Ratio eſt, quia, inquit* Galenus in comm. *Natura conſiſtit in mediocritate. Itaque non immeritò nimium quod*

eſt

eſt Naturæ inimicum eſt, quoniam τὴν συμμετρίαν deſtruit, ipſiusque animalis σύςασιν, conſiſtentiam, diſſolvit. Verùm quæritur, *utra ſit noxia magis, fames an voracitas & heluatio? Videtur hæc poſterior. I. quia plura infert corporis vitia. Obruit enim calorem, obſtructiones parit, cruditates gignit, vaſa oppilat, febres accendit putridas, ſcabiem, ulcera & cachexiam inducit, &c. II. quoniam illius incommoda ægriùs tardiùſque curantur, quàm famis. III. quia voracitas & ingluvies nunquam neque ſanitatis, neque morbi tempore prodeſt. Nulla contrà res magis laborantem adjuvat, quàm tempeſtiva à cibo abſtinentia, inquit* Cornelius Celſus lib. 2. cap. 2. *Et* lib. 3. cap. 2. *ſcribit, omnium optima eſſe quietem & abſtinentiam: hancque ſolam ſine ullo periculo mederi. Propterea* Hippocrates aphor. 20. ſect. 1. *hortatur Medicum, ne, dùm κρίσις fit, & quidem ἀρτίως, ſufficienter, ægro aliquid vel cibi, vel potus, vel medicamenti exhibeat, ſed quieſcat, ne Naturam ſuo in officio impediat.* Aphor. 11. & 19. ſ. 1. *præcipit, ut in febrium paroxyſmis à cibatione abſtineatur.* Aphor. 8. ſect. 1. *vult, ut in morbi vigore cibo interdicatur pleniore, ſed tenuiſſimus præſcribatur victus, h. e. vel nullus, vel parciſſimus. Idemque mandat in morbis peracutis* aphor. 7. ſect. 1. *Denique* aphor. 59. ſ. 7. *monet, corporibus humida carne præditis, perferendam eſſe famem, eò quod fames corpora ſiccet: & quòd contraria contrariorum ſint remedia. Humida autem corpora fames ſiccat, ſed per accidens ſolùm, inquit* Galenus in comment. *Nam ſi quid à corpore defluat, nec ab alimento ſuppleatur id, quod eſt evacuatum, neceſſe eſt, ut corpus ſiccius evadat. In cujusque enim animalis corpore priùs illæ partes abſumuntur, quæ humidiores ſunt. Defluxus quippe hanc ob cauſam fit, quoniam corpus extenuatur, & in vapores*

pores reſolvitur: idque duabus de cauſis, extrinſecus quidem ab aëre ambiente : intrinſecus autem à calore nativo, teſte eodem. Verùm objici poſſet, *animalia quædam per hyemem in latibulis deliteſcere, nihilque cibi aſſumere, & tamen eo tempore evadere pinguiora: id quod de muribus montanis, qui mures alpini, quod in Alpibus naſcantur, & marmotæ dicuntur, eſt notiſſimum. Nec ignotum etiam de gliribus, de quibus* Martialis *ſcriptum reliquit, quòd ipſis tota hyems dormiatur, quòdque eo tempore pinguiores ſint, & tamen non niſi ſomno alantur. Sed* Galenus loco citato reſpondet, *cauſam eſſe, quòd neq; foris calefiant, neque intus: ac ob id nihil prorsùs, vel parum admodùm diſſolvantur. Unde fit, ut quædam illorum, ne quidem ullo egeant alimento, nonnulla verò prorsùs pauco, vel etiam minimo.*

XXXI.

An principalia membra confortata reliqua etiam membra confortent? Janus Damaſcenus aphoriſ. 127. *affirmantem defendit: & ſanè non absque ratione. Principalia enim membra, utpote cerebrum, cor, & hepar, totum corpus regunt atque gubernant.* Cerebrum *per ſpiritus animales facit, ut partes ſentiant & moveantur. Curat quoque, ut principes functiones obiri queant.* Cor *per ſpiritus, ſanguinem, & calorem vitalem partes quaſi vivificat, à putredine illas præſervat, & ut ſuas exercere actiones queant, efficit.* Hepar *per ſanguinem à ſe genitum corpus alit: cordi illum ex parte communicat, ut ex eo vitalis procreetur ſanguis. Mittit quoque ad partes generationi dicatas ſanguinem, ut ex illo ſemen naſcatur, & ſpeciei procuretur propagatio.* Principalibus partibus *non immeritò adjungi poteſt* Ventriculus, *cujus concoctio ſi feliciter non ſuccedat, neque reliquæ concoctiones felicem*

 habe-

habere ſucceſſum poſſunt. Hinc illud Hippocrateum lib. 6. epidem. ſect. 3. ἡ κοιλίης νάρκωσις, ἡ τῶν ἄλλων σύγχυσις, ἡ τῶν ἀγγείων ἀκαθαρσίη, *h. e. ventris ſegnities omnium facit confuſionem, & vaſorum impuritatem. Eſt enim* Quinti Sereni *de ſententia inſtar regis, qui omnes corporis partes fovet, alit, atque ſuſtentat: non immediatè quidem, attamen mediante ſanguine, qui ex illius chylo gignitur. Quare ſi membra iſta principalia rectè ſe habeant, ſintque confortata, rationi conſentaneum eſt, illa quoque reliquas partes confortare. Confortantur autem partim per cibaria, quæ ſint odoris boni, & temperata: authore eodem* Damaſceno aphor. 139. *partim per remedia leniter adſtrictoria, fragrantem ſpirantia odorem, & temperaturæ vicina, authore* eodem aphor. 22.

XXXII.

An aliquod alimentũ cibi & potus poſſit habere rationem? *Omninò: verùm hoc modo, quòd aliud magis ſit cibus, quàm potus: aliud magis potus, quàm cibus: aliud cibus tantùm, nõ autem potus: ita ut famem quidem ſedet, ſitim autem neutiquam compeſcat: imò illam potiùs excitet & augeat. Dicta hæc exemplis illuſtranda ſunt.* Juſcula, *ſive* brodia carniũ *gallinarũ, caporum, aut boum, & cibi ſunt, quia alunt, quod in multis apparet ægrotantibus, qui præter brodia nihil aſſumere poſſunt: & potus ſunt, quoniam ſua actuali humiditate ſitim delent. Idem faciunt contuſa, deſtillata, & fructus æſtivi, atq; autumnales, qui ſucculenti & humidi: ut fraga, ceraſa, pyra, poma, pepones, uvæ &c. Idem quoque præſtant vinum & cereviſia, ut experientia teſtatur.* Quæ ſolida ſunt, ſicca & dura, *ſitim non tollunt, alere tamen poſſunt: ut panis & carnes animalium domeſticorum & ferorum. Sitim autem excitant & augent, quæ ſale ſunt condita, vel aromatibus valdè imbuta: velut & carnes*

carnes, & piſces marini, qui exiccati, ut fuſtibus poſteà percutiendi ſunt, elixandique, quò eſui apti fiant. Nutrientiſſimæ *ſunt carnes: minùs piſces: minimè omnium fructus fugaces. Medium tenent pulticulæ ex hordeo, oryza, amylo, pane ſiligineo, vel ſimilagineo, qui etiam ſimulaceus vocatur, græcè σεμιδαλίτης: prior autem σιλιγνήτης, confectæ.*

XXXIII.

Utrius tolerantia facilior, fames an ſitis? *Diſtinctione hic eſt opus complexionum, ætatis, regionis, anni temporum.* Phlegmatica complexio, *quæ frigida & humida, famem & ſitim ferre poteſt tolerantiùs, quàm cholerica, quæ calida & ſicca.* Ætas juvenilis *plus & cibi, & potus poſtulat, quia calida & ſicca.* Regio æſtuoſa *ſiticuloſos reddit incolas, minùs voraces, quàm frigida.* Aeſtivo tempore *etiam minùs comedunt homines, plus autem bibunt, quàm hyberno. Ex quibus apparet, ſitim tolerari ægriùs, ubi calor & ſiccitas dominantur: faciliùs, ubi frigus & humiditas præponderant. Famem ferre poſſunt* γέροντες, *ſenes, & phlegmatici: minùs, ut* Hippocr. aph. 13. ſect. 1. *loquitur,* οἱ καθεστηκότες, *qui conſtantem agunt ætatem: adhùc minùs* μειράκια, *adoleſcentes: minimè omnium* παιδία, *pueri: atque inter eos maximè, qui ſunt* προθυμότεροι, *acriore & vividiore ingenio præditi.*

Doctiſſimo
Domino Reſpondenti
χαίρειν.

VITA *hominis* brevis eſt: *Ars* contrà longa *medendi*:
Eſt etiam volucris, præcepsque *Occaſio* valdè:

Iudi-

Iudicium quoque difficile: *Experientia* eorum,
Quæ non ſunt nobis ſat cognita, plena perîcli.
Sic etenim *Hippocrates*, Medicorum magnus Apollo,
Nos monuit: monitoque ſuo monſtrare volebat,
Quàm ſit difficilis Medicina, uſusque medendi.
Idcircò quisquis ſtudet illam noſcere, multa
Perpeſſum eſſe decet, ſudâſſe, & frigora ſæpè
Suſtinuiſſe: DEUS quoniam ſua munera nulli
Largiri facilè duro ſolet absque labore.
Namque laborandum eſt, & ſupplice corde petendum,
Ut noſtris placidam adſpiret conatibus auram.
Quapropter cùm tu Medicinæ acquirere finem
Exoptes, GUDENE, tibi benè conſulis, omnem
Quòd lapidem moveas, & quòd fundamina ponas,
Ad ſolidam quæ te Medicinæ cognitionem
Cum laude egregia certò deducere poſſunt.
Quodſi, ut cœpiſti, cupidè perrexeris, artis
Participem finis te ex voto credo futurum:
Et curaturum languentia corpora recta
Cum ratione, velut Medicum decet arte fideque
Ornatum, quæ ſunt inſignia dona medentum.

Melchior Sebizius, D.

FINIS.